

Den guddommelige Liturgi i Den ortodokse kirke

Den guddommelige Liturgi er Kirkens hovedgudstjeneste. Det er fordi den inneholder nattverdens mysterium (sakramente). Alle andre gudstjenester springer på en måte ut fra Liturgien, enten som en forberedelse til eller som en fortsettelse. Liturgien kan forstås som en Påskefest, fødselsfest, Pinse, og Teofania (åpenbaring) osv.

Liturgien feires først og fremst på søndag formiddag fordi vi da feirer Kristi oppstandelse. Den kan feires på formiddag andre dager i uken, når man feirer en av de 12 festene eller høytider. Nattverd kan feires på kvelden, men da som forutinnviede gaver tilknyttet en kveldsgudstjeneste. Nattverden er da vanligvis innviet (konsektrert) søndagen før. Den ortodokse kirke bruker tre Liturgier; Krysostomos-Liturgien som er den vanligste, Basilios liturgien som feires hovedsakelig i den store fasten før Påske og Jakobs liturgien, den eldste som kun feires en gang i året.

Liturgien har sin opprinnelse i Jesu Kristi nattverd med disiplene hvor Han feiret en jødisk gudstjeneste. Denne jødiske gudstjeneste er synlig i vår liturgi og setter den inn i perspektiv som går helt tilbake til gammel testamentlig tid.

Liturgien slik vi feirer den i dag blitt til gjennom en kontinuerlig utvikling, men hovedsakelig ble Basilios og Krysostomosliturgien til i det 4. århundre som en revidering av tidligere liturgier.

Liturgien er en ihukommelse av Jesu Kristi død og oppstandelse. Døden er Hans selvooffring til Gud. Nattverden er en deltagelse i Jesu Kristi død og en etterlevelse av Ham. I nattverden gjenkalles og proklameres Jesu Kristi død inntil han kommer. Nattverden er en feiring av Kristi oppstandelse og en forsmak av Hans gjenkomst. Slik sett har Liturgien både et dennesidig og fremtidig preg.

Liturgi betyr felles handling, noe mennesker gjør sammen. Det er noe prest og menighet gjør sammen. En prest kan derfor ikke feire Liturgi uten menighet. Men vi gjør det også sammen med den usynlige menighet og Den treenige Gud. Kirkerommet med ikonene viser oss alle hellige som er sammen med oss når vi ber. Liturgien kan kun feires en gang per dag på samme alter og kun en gang av samme prest.

For å si hva Liturgien egentlig er, må vi først si noe om hva Kirken er. Kirken kan vi enkelt si er Guds rike på jorden. NT bruker også en del bilder på Kirken, f.eks. Kristi kropp hvor Kristus er hodet og vi er kroppen. Kirken er et evig fellesskap mellom Gud og mennesker som har levd, lever og ennå ikke er født. Det er et fellesskap med engler og helgener. Dette fellesskapet blir vi en del av gjennom dåpen og krismeringen. Det er et fellesskap hvor det ikke er noen tid, men en evig tid. Det er dette vi kan kalle det evige liv. I dette evige himmelske fellesskapet er det en evig Liturgi som Den guddommelige Liturgi

er en del av. Vi lever fortsatt i en tid hvor vi ikke ennå fullt og helt er en del av dette evigvarende Guds riket. Vi lever fortsatt under synd og død og må hver dag vende tilbake til Gud gjennom syndsbejelse, bønner, skriftemål og nattverd.

Denne tilværelse av foreløpighet preger også Den guddommelige Liturgi. Vi ber om at Gud må tilgi oss, gi oss fred og ta imot vårt offer. Vi ber om at Gud må hellige oss og sende sin Hellige Ånd ned i det offer vi bringer Ham.

Den guddommelige Liturgi skal føre oss tilbake til Gud, gjøre oss i stand til å være beboere av Gudsriket. Liturgien er en oppstigning hvor vi forbereder oss på møtet med Gud som skjer i Nattverden.

Måten dette skjer på, er etter Kristi forbilde. Kristi jordiske liv viser oss veien vi skal gå. I Filipperbrevshymnen (Fil. kp. 2) står det at Kristus ble lydig til døden, ja korsets død. Kristus ga altså seg selv helt hen. Det er det vi kaller Kenosis; selvuttømmende. Det er det som er vårt forbilde. Vi skal gi til Gud alt vi har, gi oss helt hen. Vi gir våre liv til Gud. I Liturgien gir vi oss selv til Gud som et offer i brødet og vinen og ber Gud forvandle oss til en del av seg selv.

Den guddommelige Liturgi

1. Proskomedien	Innledende bønn Prest og Diakon kler seg Forberedelse av gavene på forberedelsesalteret (Protesis) Berøking av kirken (forberedelsesbønner for nattverden og skriftemål)		
2. Katekumenes Liturgi (Ordets	Innledende bønner (ektenier) og		

Liturgi)	antifoner Liten inngang med evangeliebo ken Lesning av Epistel Lesning av Evangelium Preken Innstendig ekteni og bønn for katekumen ene (Antimensi et brettes ut)		
3. De troendes Liturgi (Nattverdens Liturgi)	Han tok	Innledende bønner Kjerubimhym nen Store inngang med gavene Freds-kyss Trosbekjennel sen	
	Han takket Anafora (ofring opp)	Innledende vekselsang: Vår Herre Jesu Kristi nåde.... La oss løfte våre hjerter... La oss takke Herren	
		1.Takkebønn til Faderen	For skapelsen: Verdig og rett er det å besynge, velsigne, lovprise og takke Deg
			Jesu Kristi komme: Hellig, hellig hellig
			For frelsen: Du som elsket verden så høyt at Du ga din enbårne Sønn for at hver den som tror....

		2.Ihukommelse (anamnese) av Sønnens verk	Innstiftelsen: Ta og et, dette er mitt legeme. Drikk alle herav, dette er mitt blod
			Anamnese: Døden, oppstandelsen, himmelfart, sitter på h.side hos Faderen, Hans andre komme
			Anafora; Deg frembærer vi (Gavene løftes)
		3.Påkallelse og nedsendelse av Hellig Ånden Avsluttende doksologi	Epiklese: Gjør dette brød til Din Kristi dyrebare legeme....
			Minne de døde Hymne til Gudfødtersken
			Minne de levende
	Han brøt Brødsbrytelse		Bønnfallende ekteni
			Herrens bønn
			Proklamasjon: Det hellige for de hellige
			Brødsbrytelsen JK legeme deles i fire. Varmt vann i kalken
	Han ga Kommunion		Presteskapets og legfolkets kommunion
			Vi har sett det sanne lys
	Avslutning		Ambobønn Salme 34 Velsignelse (Takkebønnene)

Kommentar:

Liturgien er tredelt. Første del heter **proskomedi** hvor forberedelsen av nattvergavene foregår. Dette skjer bak ikonostasen før menighetens Liturgi og menigheten er ikke tilstede.

Etter at presten og diakonen har bedt inntredelsesbønnene sammen med de andre tjenestegjørende foran ikonostasen, kysser de Kristus og Mariaikonet og trer inn i alterrommet. De bøyer seg og kysser alteret. Deretter ikler de seg sine skruder under bønn. Så går de til forberedelsesbordet (protesis) i nord øst, hvor nattverden forberedes. I Den ortodokse kirke brukes gjæret brød som kalles prosfora. Det brukes 5 små prosforer (russisk tradisjon) eller et stort (gresk tradisjon). På prosforaen er det stemplet IC XP og NIKA i korsform. Det står for Jesus Kristus seier. Under bønn skjæres ut korset med bokstavene. Det kalles lammet og er det som skal konsekres til Jesu legeme. Lammet legges på disken og vin helles i kalken. Det skjæres ut biter av de andre prosforer for Jomfru Maria og Kirkens helgener. De troende leverer inn lapper med ønske om forbønn for levende og døde. Presten tar ut biter av prosfora for de han ber for og legger på disken. (De troende får med seg prosfora hjem som de skal spise før frokost sammen med hellig vann). Når presten er ferdig, tildekkes kalk og disk med duker og berøkes. Deretter berører diakonen hele kirken. Presten tar så imot skriftemål foran ikonostasen. I noen kirker må de troende alltid skrifte før de kan motta nattverd. Leseren ber forberedelsesbønnene for nattverden slik at de troende kan forberede seg til Nattverden eller timebønner leses..

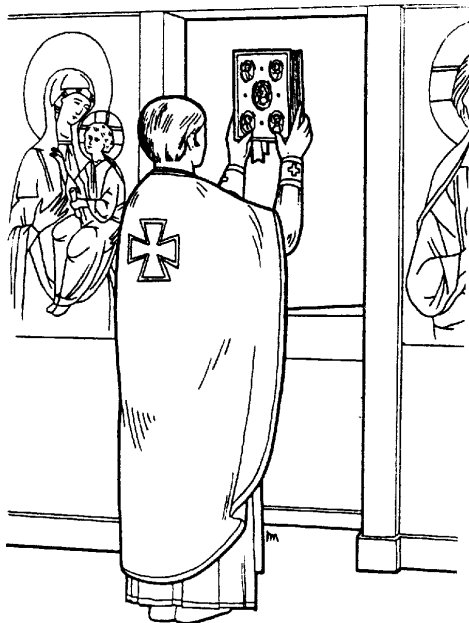
Andre del heter **Katekumenenes Liturgi**. Det er en ordets liturgi hvor diakonen ber innledende bønner (ektenier). Koret synger Davidssalmer og det leses fra NT. Evangelieboken bæres i høytidelig prosesjon og legges på alteret.

Liturgien åpnes og alle bønner avsluttes med en *Doxologi* som er en lovprisning av Treenigheten. De troende kors seg når Treenighetens navn lyder. I Kirken lovprises alltid Gud som den Treenige Gud; Fader, Sønn og Hellig Ånd og er et meget viktig ledd i Liturgien.

Etter innledende doxologi følger *Den store ekteni* eller Fredslitaniet. Diakonen sier: *La oss be i fred til Herren*. Menigheten/koret svarer *Herre, forbarm Deg*. Diakonen fremsier en rekke korte bønner og menigheten svarer. Diakonen er budbringer fra Gud som ber oss innstille oss på himmelsk bønn. Fred er nødvendig for rett lovprisning. Uten fred, ingen bønn. Ikke kun fravær av krig, men Guddommelig fred i hjertet. Tilgitt og forsonet. Vi svarer med en bønn om at Gud må forbarme seg.

Mellom ekteniene synges *antifonene*. De to første antifoner er Davidssalme 103 og 146 som handler om hva Herren gjør med dem som søker Ham, og handler bl.a. om helbredelse. Kristi navn nevnes ikke. Antifonene oppfattes som profetier om Kristus, og som første skritt av Jesu komme. I leddet «*Guds Sønn og Guds Ord...*» som følger andre antifon, åpenbares Sønnen. Dette leddet ble tilført Liturgien i år 536 som forsvar mot Nestorios og Etykios vranglære.

Tredje antifon er hentet fra Saligprisningene i begynnelsen av Bergprekenen; starten på Jesu offentlige virke. Kongeporten som til nå har vært lukket, åpnes som et tegn på at Kristus gjennom sitt Evangelium skal åpenbares for folket. Kristus er kommet til verden.

Evangelieboken er et Ikon på Guds ord, et bilde på inkarnasjonen; ordet ble kjød og tok bolig blant menneskene

Prosesjonen er en teofani – Proklamasjon av Kristus. Under 3. antifon bæres Evangelieboken i prosesjon ut nordre dør og inn Kongeporten og legges på alteret. Menigheten bøyer seg i ærbødighet for Kristus. Diakonen proklamerer: *La oss gi akt på visdommen!* Menigheten og koret synger: *Kom la oss falle ned og tilbe.* Kristus settes på tronen.

Trishagion eller tre ganger hellig synges som englenes himmelske sang rundt Kristus på tronen. Kontakten mellom himmel og jord er etablert.

Inngang med evangelieboken

«La oss gi akt på visdommen»

Det leses en tekst fra et Paulusbrev og fra et Evangelium. I noen kirker prekes det etter Evangelielesningen, andre steder etter Liturgien, men preken er ikke påkrevet.

Tredje del av Liturgien heter **De troendes Liturgi**. I tidligere tider måtte katekumenene forlate kirken her. I noen kirker sier presten at de må gå ut, men i dag kan alle ikke-ortodokse overvære nattverden. Men kun ortodokse kan motta nattverd etter å ha fastet siden midnatt. En ortodoks kan bare motta nattverd i en ortodoks kirke.

Presten starter med å be for de troendes og egne synder. Presten ber de troende om å tilgi ham. Så synger menigheten *Kjerubimhymnen* hvor menigheten bes om å legge bort all hverdagslig bekymring slik at man kan motta Kristus som usynlig bæres i triumf av engleskarer. Presten og diakonen bærer brød og vin som er gjort ferdig på forberedelsesbordet ut gjennom nordre dør og inn gjennom Kongeporten og settes på alteret hvor antimensiet (alterduken) er brettet ut. Uten atimens kan ikke nattverd feires. Under prosesjonen ber presten for alle syke og lidende og nevner med navn de syke og døde som det er bedt om forbønn for.

Presten fremsier fredsønsket og Trosbekjennelsen synges av menigheten. Det er den opprinnelige Nikens-Konstantipolitanske trosbekjennelse uten filioque i 3.artikkel. Under trosbekjennelsen løfter presten den store duken som kalles

«luften» over gavene.

Så følger *Anafora* som betyr ofring opp. Det er bygget på den takkebønn som Kristus ba. Det var den jødiske bønn *berakot* som begynner med *la oss løfte våre hjerter*, videre bes takkebønn for skapelsen og for utfrielsen fra Egypt og bønn om den kommende Messias. Menigheten deltar i den himmelske sang *Sanktus* av erkeengler, engler, serafer, kjeruber når de møter Kristus. Jes 6,3 Åp 4,8.

Anaforaen avsluttes med *Epiklesen* som fullender mysteriet. Vin og brød må bli Jesu Kristi legeme og blod ved en himmelsk ild. Presten ber på vegne av menigheten og menigheten svarer *Amen*. Epiklese er pinse. Det er menigheten som skal forvandles. Hellig Ånden stiger ned i menigheten gjennom Kristi legeme og blod. Ta, spis, dette er mitt legeme til syndenes forlatelse. Uten at du spiser og drikker Jesu legeme og blod har du ikke liv i dere. Joh 6,53-54. Etter epiklesen bøyer prest og menighet seg i prosterasjon til gulvet.

Kommunionen er klimaks ved feiringen og menigheten kan gå i fred og vente på Jesu Kristi andre komme. Kristi legeme legges i kalken og menigheten mottar begge skikkelser med skje. Etter nattverden spiser de troende tørt brød og drikker saft slik at alt blir fortært. Menigheten synger: *Vi har sett det sanne lys, vi har mottatt den himmelske Ånd, vi har funnet den sanne tro, og vi tilber den udelelige Treenighet som har frelst oss.*

Presten ber velsignelsen og menigheten kommer frem og kysser korset og mottar velsignet brød (antidoron). Menigheten ber til slutt takkebønn for nattverden.

